भवानेव विशिष्टो हि पतत्रिभ्यो विहङ्गम। प्रतार्य्यमाणस्तैः सर्व्वैरल्पबुद्धिभिरण्डजः।
तद्वचः सत्यमित्येव मौर्ख्याद्दर्पाच्च मन्यते। तान् सोऽभिपत्य जिज्ञासुः क एषां श्रेष्ठभागिति। १८९०
उच्छिष्टदर्पितः काको वह्वनां दूरपातिनां। तेषां यं प्रवरं मेने हंसानां दूरपातिनां।
तमाक्षयत दुर्ब्बुद्धिः पताक इव पक्षिणं। तच्छ्रुत्वा प्राहसन् हंसा ये तत्रासन् समागताः।
भाषतो बहु काकस्य बलिनः पततांवराः। इदमूचुः स्म चक्राङ्गा वचः काकं विहङ्गमाः।
॥ हंसा ऊचुः ॥ वयं हंसाश्चरामेमां पृथिवीं मानसौकसः। पक्षिणाञ्च वयं नित्यं दूरपातेन पूजिताः।
कथं नु हंसं बलिनं चक्राङ्गं दूरपातिनं। काको भूत्वा निपतने समाक्षयसि दुर्म्मते। १८९५
कथं त्वं पतिता काक सहास्माभिर्ब्रवीहि तत्। अथ हंसवचो मूढः कुत्सयित्वा पुनः पुनः।
प्रजगादोत्तरं काकः कत्थनो जातिलाघवात्।
॥ काक उवाच ॥ शतमेकञ्च पातानां पतिताऽस्मि न संशयः। शतयोजनमेकैकं विचित्रं विविधं तथा।
उड्डीनमवडीनञ्च प्रडीनं डीनमेव च। निडीनमथ संडीनं तिर्य्यग्डीनगतानि च।
विडीनं परिडीनञ्च पराडीनं सुडीनकं। अतिडीनं महाडीनं खडीनपरिडीनकं। १९००
अवडीनं प्रडीनञ्च संडीनं डीनडीनकं। संडीनोड्डीनडीनञ्च पुनर्डीनं विडीनकं।
सम्पातं समुदीर्णञ्च ततोऽन्यद्व्यतिरिक्तकं। गतागतं प्रतिगतं वक्रोच्च निकुलीनिकाः।
कर्त्ताऽस्मि मिषतां वोऽद्य ततो द्रक्ष्यथ मे बलं। तेषामन्यतमेनाहं पतिष्यामि विहायसं।
प्रदिशध्वं यथान्यायं केन हंसाः पताम्यहं। ते वै ध्रुवं विनिश्चित्य पतध्वं न मया सह।
पातैरेभिः खलु खगाः पतितुं खे निराश्रये। एवमुक्ते तु काकेन प्रहस्यैको विहङ्गमः। १९०५
उवाच काक राधेय वचनं तं निबोध मे।
॥ हंस उवाच ॥ शतमेकञ्च पातानां त्वं काक पतिता ध्रुवं। एकमेव तु यं पातं विदुः सर्व्वे विहङ्गमाः।
तमहं पतिता काक नान्यं जानामि कञ्चन। पत त्वमपि तान्वाच येन पातेन मन्यसे।
अथ काकाः प्रजहसुर्य्ये तत्रासन् समागताः। कथमेकेन पातेन हंसः पातशतं जयेत्।
एकेनैव शतस्यैष पातेनाभिपतिष्यति। हंसस्य पतितं काको बलवानाशुविक्रमः। १९१०
प्रपेततुः स्पर्द्धया च ततस्तौ हंसवायसौ। एकपाती च चक्राङ्गः काकः पातशतेन च।
पतिता वाऽथ चक्राङ्गः पतिता वाऽथ वायसः। विस्मापयिषुः पातैराचक्षाणोऽत्मनः क्रियाः।
अथ काकस्य चित्राणि पतितानि मुहुर्मुहुः। दृष्ट्वा प्रमुदिताः काका विनेदुरधिकैः स्वरैः।
हंसाश्चावहसन्ति स्म प्रावदन्नप्रियाणि च। उत्पत्योत्पत्य च मुहुर्मुहूर्त्तमिति चेति च।
वृक्षाग्रेभ्यः स्थलेभ्यश्च निपतन्त्युत्पतन्ति च। कुर्व्वाणा विविधान्भावानाशंसन्तो जयन्तया। १९१५
हंसस्तु मृदुनैकेन विक्रान्तुमुपचक्रमे। प्रत्यहीयत काकाच्च मुहूर्त्तमिव भारिष।
अवमन्य च हंसांस्तानिदं वचनमब्रुवन्। योऽसावुत्पतितो हंसः सोऽसावेवं प्रहीयते।
अथ हंसः स तच्छ्रुत्वा प्रापतत् पश्चिमां दिशं। उपर्य्युपरि वेगेन सागरं मकरालयं।